

Nada Breznik

Aleš Mustar: *(U)sodno tolmačenje*

Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura (zbirka Prišleki), 2005

Pesniška zbirka *(U)sodno tolmačenje* Aleša Mustarja je pripoved o življenju pesnika v današnjem času, prav v tem trenutku, tukaj, na naših tleh. Pesmi so prozaične, kakor se prozaično predstavlja tudi sam avtor, saj se v njem zlahka prepozna vsak od nas. Lirizem je iz pesmi zavestno izgnan, a saj ga tudi v življenju ni več. Pesmi so cinične, ironične in črnohumorne. Toda pod krinko črnega humorja in norčevanja se skriva nostalgija za preteklimi dobami, za pozabljenimi vrednotami, žalovanje za čistostjo in pristnostjo doživetij iz otroštva in iz časov odraščanja, ko sta mu še delala družbo Peter Pan in Mali princ, ko mu je bil Fjodor Mihajlovič "brat iz zgodnje mladosti, / ki si me zadeval brez nedovoljenih substanc, / mi kradel noči in povzročal psihosomatska obolenja ..."

Ne samo, da iz drobne knjižice pesmi izvemo, da je avtor odraščal ob Dostojevskem, Oscarju Wildu, ob Shakespearju, Marini Cvetajevi in Borisu Pasternaku, v pesmih je popisal vse svoje življenje. V njih velikokrat na različne načine ponavlja, kako trd je pesniški kruh, kako skopo odmerjen, a zato zdrav, saj je ob njem zlahka, med enim in drugim velikim kulturnim praznikom (8. februarjem), izgubil kar petnajst kilogramov. In če poleg tega živiš s pesnico, je življenje še toliko težje, saj od obeh zahteva mnogo več "od blodenja po gozdovih literarne teorije". Mnogo več je plačevanje položnic, je izpolnjevanje formularjev, čakanje v vrstah, udinjanje birokraciji in prodajanje lastne duše. Pesnico je še posebej potrebno najprej "prizemljiti", vreči ob tla, spustiti z višav navideznega Parnasa in ji nato nekaj časa vbrizgavati cinizem, da postane avtonomna, da se znebi vplivov klerikalno despotne družine in predstav o princih in belih konjih. Tako je potrebno iz pesniške kože in literarno izkušenske preteklosti prestopiti onstran, v svet, kjer ni več nobene posvečenosti, ne imenom, ki so se zapisala v zgodovino, ne veri, ne človečnosti. Vse je sprevrženo. Na knjižnih sejmih se ponujajo psihološki, zdravstveni in kuharski priročniki in morda še kak kos potiče, knjižni mešetarji v zaledju natepavajo čevapčiče in jih zalivajo z alkoholom. Onstran pesniškega se Prešeren prodaja v obliki kroglic, Mlinotest peče Kosovelove hlebčke, dame v krznih hodijo v kulturne hrame in na koncertih ploskajo med stavki. "Hočem, da me samo berejo, kot jaz berem Kosovela", zahlipa nekje

med nametanimi stavki. Onstran človeškega so mobilni telefoni, računalniki, televizorji. Potrošništvo omogoča poceni kupovanje užitkov.

Pojavila se je nova vrsta zasvojenosti, zasvojenost z aparati, poosebljanje aparatov, poistovetenje z njimi in posledična izguba človeške občutljivosti in lastnih hotenj. Medijski mrhovinarji nam odmerjajo novice o vojnah, potresih, pogrebih, žrtvah vojn, narekujejo tempo sprejemanja in ob tem merijo gledanost ali branost, zaradi lastne popularnosti, ne zaradi vsebine in grozovitosti novic, ne zaradi trkanja na človeško vest. Vesti ni več. Vest obstaja le v romanu in v slabi ekranizaciji romana Dostojevskega. Mobilni telefoni lahko tudi brišejo imenike in z njimi prijatelje in delodajalce, kar je lahko tragično ali tudi ne, saj je "odklopljenost" postala svoboda, tovrstna izbrisanost pa ni nič v primerjavi z izbrisanostjo ljudi. Spomin v glavi se meša s spominom računalnika, ki ga je z dokupom mogoče povečati. Računalnik oživi, računalniška spaka nam mežika, se preteguje, se praska po glavi, dokler v tretjem življenjskem obdobju ne doživi klasične amnezije, ki jo diagnosticira inženir na obdukciji. Tostran pesništva verzi zorijo počasi, onstran pa v trgovskih središčih prodajni artikli tako zlahka letijo v nakupovalne vozičke.

Niti svetosti ni več. Ne na Marijino vnebovzetje, ne na dan mrtvih, na božič, resnični pomeni tonejo v pozabo, a to nikogar posebej ne skrbi. Pomembno je imeti dela prost dan, svoboda odločanja pa je skrčena na svobodo izbire kanalov na "škattli, ki z enim samim pritiskom na gumb / lahko naredi tudi zabavo". Pesnika skrbi, upira se mu, norčuje se iz skomercializiranosti vsega, a njemu bi vendar morali izrezati vse celice za čutenje, da bi ga rešili pred senzibilnostjo, ki da je le nevroza. Občutljivost je dandanes bolezen. Dandanes je zapovedana neobčutljivost.

Drobna knjižica, ki se s pesmimi dotakne skoraj vsega, vsega po malem, norčava, šegava in provokativna. Pretvarja se, da ostaja na površju, in tudi tako jo lahko beremo. Pozorni bralec bo vendarle spregledal, da je zunanja lahkotnost le navidezna, da je avtorjeva ogorčenost mnogo globlja, kot se sprva zdi. Pesem o goveji juhi in pakiranju govedine za juho, dvajset paketov, kosti morajo biti ločene, da ne predrejo vrečke, goveji juhi, ki bo ob praženem krompirju sprožala vedno enake pogovore v vedno enakih nedeljah. A prav taka goveja samozadostnost vendarle rodi naklep o razbitju miru v dolini šentflorjanski, in sicer z bogokletnim pogovorom o muslimanih, o njihovih mesenih in drugih navadah in o njihovih mošejah, ki da niso dosti drugačne od krščanskih cerkva. Zelo pogumna tema za nedeljsko obloženo mizo med marljivimi Slovenci. Avtor opisuje depresivnost nedeljskih večerov, ko se samotarji, pesniki, pijanci in na videz srečni zakonski možje ne morejo zateči v homoseksualni objem gostiln, k nadomestnim materam – k natakarcam,

samoukim psihoterapevtkam, kamor se sicer tako radi zatekajo, da bi še po smrti želeli biti nagačeni postavljeni na točilni pult domačega bifeja. Biti car, biti prerok, biti prvi, četudi v lokalnem bifeju med lokalnimi pijančki pri Stanki ali Pavli, četudi šele po smrti.

Tako se pesnik posmehljivo sprehodi med navadami in razvadami, predira polikanost in polakiranost, s predolgimi nohti na nogah para najlonke pod bleščečimi toaletami. Odstira obloge duše ali nam samo preprosto podrži zrcalo. Nič velikih besed, vse smo že slišali in videli, vse opisano je že okoli nas in v nas otopelih.

Je to poezija? Kako naj poezija prebiva v svetu, kakršen je? Kako naj se dvigne nad surovost, površnost in praznino? Tudi tako, surovo, zrcalno, brez metafor in simbolike, uporno. Kajti v tem upor in posmehu sta krik in želja po drugačnem, človeškem in poglobljenem. Zato občasni pobegi v izmišljen svet, med pravičnice in literarne junake, pogovori z velikimi imeni iz literarne zgodovine. Prepletanje realnega, literarnega in imaginarnega kot terapija proti prostovoljni zaslužjenosti v sodobnem svetu.

Avtor seveda ni imun na liričnost. Literat po duši in po izobrazbi, z bogato dediščino pisateljev svetovne književnosti: "Bratje, po mojem delu se pretaka vaša zapuščina, / čeprav vas nisem nikoli prosil zanj, / kot vas nisem posthumno tožil za nujni delež", se v pesmi *Randolska*, ki govori o slovesu od očeta in matere, izda. Nič ne pomaga, da sežiga vse "balastne besede", uničuje "zadnje klice lirizma". "Moja liričnost je šla s teboj v zemljo. / Odtekala je tiste tri dni, / ko sem gledal tvoje mrtvo, / shirano telo ..."

Tudi njegove izpovedi ljubezni so svojevrstne, ne mara biti romantičen v besedah "potem, ko je mojster Petrarca že vse napisal / in so se o bosih hoji z roko v roki po razcvetelih poljanah / na dolgo in široko razpisale gimnazijke v šolskih spisih ...". Vendar je ljubezen do "pesnice" nenehno prisotna in razpoznavna. "Dejanja so pomembna," zapiše.

Hujše od ptičje gripe, aidsa in sarsa je enoumje, svari avtor v pesmi *Depresivnost*, v kateri je strnil vse pogrome sedanjosti, in v kateri se norčuje iz sodobnih namišljenih "junakov" Super-, Action-, Spidermanov in ženske različice Ksene, ki (kako absurdno) bijejo namišljene bitke in krojijo domišljijo v svetu, kjer je pravega gorja na pretek. "Koliko navidezne spodobnosti zahteva nespodoben svet! / Ne vem, ali naj se vdam, / se povzpnem na bližnji hrib / opazovat novozapadli sneg / ali naj raje zamenjam kanal, / zato sem danes, / tako prekleto depresiven."

Tako avtor (u)sodno tolmači svoj odnos do sveta in pesniški status v današnjem svetu. Ustvarjalni, eksistenčni in tudi klovnovski. Razumljivo, nepoetično, uporniško in razboleno. In duhovito, če je komu ob vsem tem še do smeha.